

Asia C-416/20 PPU

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

7.9.2020

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (Hampurin osavaltion
ylioikeus, Saksa)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

4.9.2020

Rikosasia, jossa vastaajana on

TR

Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian kohde

Eurooppalainen pidätysmääräys – Täytäntöönpano – Ratkaisut, joka on annettu menettelyissä, joissa rikosasian vastaaja ei ole ollut henkilökohtaisesti läsnä – Pakoilu – Direktiivi 2016/343 – 8 ja 9 artikla – Oikeus osallistua oikeudenkäyntiin – Oikeus uuteen oikeudenkäyntiin – Kieltäytyminen eurooppalaisen pidätysmääräyksen täytäntöönpanosta siitä syystä, että pyynnön esittänyt jäsenvaltio ei täytä direktiivin 2016/343 vaatimuksia – Sallittavuus

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

Unionin oikeuden tulkinta, SEUT 267 artikla

Ennakkoratkaisukysymys

Kun tehdään ratkaisu poissa olleena tuomitun henkilön luovuttamisesta syytetoimia varten Euroopan unionin jäsenvaltiosta toisen jäsenvaltioon, onko direktiivin 2016/343 säännöksiä ja erityisesti sen 8 ja 9 artiklaa tulkittava siten, että luovuttamisen sallittavuus – erityisesti niin sanotussa pakoilutilanteessa – riippuu siitä, täyttääkö pyynnön esittänyt valtio direktiivissä vahvistetut edellytykset?

Unionin oikeus, johon viitataan

Eurooppalaisesta pidätysmääräyksestä ja jäsenvaltioiden välisistä luovuttamismenettelyistä 13.6.2002 tehty neuvoston puitepäätos 2002/584/YOS (EYVL 2002, L 190, s. 1) ja erityisesti sen 4a artikla

Eräiden syyttömyysolettamaan liittyvien näkökohtien ja läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevan oikeuden lujittamisesta rikosoikeudellisissa menettelyissä 9.3.2016 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/343 (EUVL L 2016, 11.3.2016, s. 1) ja erityisesti sen 8 ja 9 artikla

Kansalliset säädökset, joihin viitataan

Kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annettu laki (Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen) (IRG), sellaisena kuin se on julkaistu 23.8.2017 (BGBl. I s. 1537), jota on viimeksi muutettu 10.12.2019 annetun lain 4 §:llä (BGBl. I s. 2128), ja erityisesti sen 29 §:n 1 momentti ja 83 §:n 2 momentin 2 kohta

Lyhyt kuvaus tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen on ratkaistava, voidaanko vastaaja luovuttaa Romaniaan. Luovuttamisen perustana on kolme eurooppalaista pidätysmääräystä, jotka on annettu vapausrangaistusten täytäntöönpanoa varten.
- 2 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen toteamusten mukaan vastaaja ei ollut läsnä oikeudenkäynneissä, jotka johtivat asianomaisiin ratkaisuihin. Romanianlaiset tuomioistuimet eivät onnistuneet tavoittamaan häntä menettelyjen kuluessa. Häntä ei enää tavoitettu Romaniassa viimeksi ilmoittamastaan osoitteesta, koska hän oli siirtynyt Saksaan. Saksassa hän oli kirjoilla vain lyhyen ajan. Hänen kumppaniltaan saatujen tietojen mukaan hän jätti tämän jälkeen tekemättä ilmoitukset rekisteriviranomaiselle, koska Romanian viranomaiset etsivät häntä. Kun syytetty otettiin kiinni, hänen hallussaan oli henkilötodistus, joka ei ollut hänen nimellään.
- 3 Vastaajaa edusti asianomaisissa menettelyissä ensimmäisessä asteessa hänen valitsemansa asianajaja ja toisessa asteessa viranomaisen hänelle asettama asianajaja.
- 4 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin lähtee tämän vuoksi siitä, että IRG:n 83 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetyt edellytykset täyttyvät. Kyseisen säännöksen mukaan pyydetty luovuttaminen rangaistuksen täytäntöönpanoa varten on sallittu myös tapauksissa, joissa tuomittu henkilö ei ollut itse läsnä oikeudenkäynnissä, jonka perusteella tuomio on annettu, kun tuomittua henkilöä, joka on tietoinen häntä koskevasta oikeudenkäynnistä, johon osallistui puolustusasianajaja, ei

pakoilun vuoksi ole voitu haastaa istuntoon henkilökohtaisesti. Säännöksellä pantiin täytäntöön puitepäätöksen 2002/584/YOS 4a artikla.

Vastaajan pääasialliset argumentit

- 5 Vastaaja katsoo, että pyydetty luovuttaminen ei kuitenkaan ole sallittu. Hän vetoaa tältä osin direktiivin 2016/343 8 ja 9 artiklaan. Näissä säännöksissä vahvistetut edellytykset eivät hänen mukaansa täyty. Romania ei ole varmistanut, että hänellä on oikeus uuteen oikeudenkäyntiin.
- 6 Direktiivin 2016/343 9 artiklassa, yhdessä sen 8 artiklan 2 kohdan kanssa, säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos epäilty tai syytetty ei ole ollut läsnä oikeudenkäynnissään, joka voi johtaa hänen syyllisyyttään tai syyttömyyttään koskevan päätöksen tekemiseen, eikä hänelle ole ilmoitettu oikeudenkäynnistä, hänellä on oikeus uuteen oikeudenkäyntiin tai muuhun oikeussuojakeinoon, joka mahdollistaa asian käsittelyn uudelleen, myös uuden näytön tarkastelemisen, ja joka voi johtaa alkuperäisen päätöksen kumoamiseen.

Tiivistelmä ennakkoratkaisupyynnön perusteluista

- 7 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin lähtee siitä, että vastaajalle ei ollut ”ilmoitettu” oikeudenkäynnistä direktiivin 2016/343 8 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuin tavoin.
- 8 Ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen käsityksen mukaan tätä varten edellytetään vähintään sitä, että asianomainen henkilö ”löydetään” (vastakohtaispäätelmä direktiivin [2016]/343 8 artiklan 4 kohdan 1 virkkeestä). Pelkkä fiktio, esimerkiksi se, että virallisia ilmoituksia haasteista jätetään vastaajan viimeisimpään tiedossa olevaan osoitteeseen, mikä ilmeisesti on Romanian oikeudessa säädetyn mukaista, ei riitä.
- 9 Kuten direktiivin [2016]/343 8 artiklan 4 kohdasta ilmenee, tuomio voidaan antaa vastaajan poissa ollessa vain, jos vastaajalla on oikeus uuteen oikeudenkäyntiin direktiivin 9 artiklan mukaisesti. Tätä Romanian viranomaiset eivät käsiteltävässä asiassa kuitenkaan voineet taata. Vastaajalla ei ilmeisesti ole tällaista oikeutta uuteen oikeudenkäyntiin myöskään Romanian oikeuden asiaa koskevien säännösten mukaan.
- 10 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin viittaa lisäksi siihen, että vastaajaa ei asianomaisessa menettelyssä toisessa oikeusasteessa edustanut direktiivin [2016]/343 8 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettu ”valtuutettu edustaja”. Tätä varten edellytetään ”valtuuttamista” (direktiivin johdanto-osan 37 perustelukappale). Viranomaisen asettaman puolustusasianajajan näet nimeää tuomioistuin. Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin pohtii kuitenkin, sovelletaanko direktiiviä [2016]/343 ylipäätään eurooppalaisen

pidätysmääräyksen täytäntöönpanon alalla. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsityksen mukaan näin ei ole asian laita.

- 11 Direktiivin [2016]/343 tosiasiallinen sääntelyalue rajoittuu vaatimuksiin, jotka jäsenvaltioissa koskevat oikeudenkäyntejä vastaajan poissa ollessa. Direktiivin soveltamisalan laajentamiselle luovuttamismenettelyihin pitäisi tämän vuoksi olla perusteet.
- 12 Tällainen peruste ei ole asianomaisen sääntelyalan välttämätön yhdenmukaistaminen. Valtion sisäisiä menettelyjä koskevien säännösten noudattamista ei luovuttamismenettelyissä lähtökohtaisesti tutkita. Tämä ylittäisi luovuttamismenettelyn mahdollisuudet ja olisi vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen ja luottamusperiaatteen vastaista. Luovuttamista koskevan oikeuden on välttämättä rajoituttava niiden seikkojen selektiivisen tutkintaan, jotka lainsäätäjä on katsonut välttämättömiksi.
- 13 Puitepääöstä 2002/584/YOS ei myöskään ole muutettu tai laajennettu niin, että myös direktiivissä 2016/343 säädetyt vaatimukset olisi tutkittava luovuttamisen sallittavuuden puitteissa.
- 14 Direktiivin 2016/343 sovellettavuutta vastaan puhuu myös sen syntyhistoria. Unionin lainsäädännön antamiseen osallistuneet elimet ovat tunnustaneet vastaajan poissa ollessa annettuihin tuomioihin liittyvät erilaiset vaatimukset luovuttamista koskevassa lainsäädännössä ja direktiivissä ja tästä huolimatta päättäneet yhdenmukaistamista vastaan.
- 15 Kuten poliisiyhteistyötä ja oikeudellista yhteistyötä rikosasioissa käsittelevän koordinoitukomitean kokospöytäkirjasta ilmenee (ks. neuvoston asiakirja 12955/14, 9.9.2014, s. 2 ja sitä seuraavat sivut), komissio otti kantaa direktiivin 2016/343 vaatimusten ja puitepääöksen 2002/584/YOS 4a artiklassa vahvistetun luovuttamista koskevan oikeuden yhdenmukaistamisen puolesta, koska huolimatta normien eri sääntelyaloista kyse on molemmissa tapauksissa kansallisen rikosoikeudellisen menettelyn vähimmäisvaatimuksista unionin alueella ja säädökset liittyvät siksi erottamattomasti toisiinsa:

„According to the Commission, the rules that apply in case of the absence of a person at his or her trial are intrinsically linked to the right of that person to be present at the trial. This right and the criteria to judge suspects or accused persons in their absence would be two sides of the same coin.“ (s. 3).

- 16 Komissio ei kuitenkaan voinut toteuttaa tätä ajatusta, koska jäsenvaltioiden edustajat viittasivat siihen, että sääntelyalat ja -tavoitteet olivat erilaiset, ja näistä syistä yksimielisesti hylkäsivät direktiiviehdotuksen ulottamisen luovuttamista koskevaan lainsäädäntöön:

„It was reminded that the Framework Decision was concluded in another legal context (with unanimity voting) and that it had another aim than the

present draft Directive (mutual recognition versus establishing minimum rules). Hence, it would not be desirable to transpose the text of the Framework Decision into the draft Directive.“ (s. 2)

- 17 Se, ettei direktiiviä sovelleta luovuttamispäätöksiin, ei myöskään millään tavoin johda ristiriitaiseen oikeustilaan. Nyt kyseessä olevassa tilanteessa todennäköisesti olemassa olevan uutta oikeudenkäyntiä koskevan oikeuden tutkimisen ja täytäntöönpanon ei tarvitse tapahtua luovuttamismenettelyssä, vaan Romanian tuomioistuimissa ja vastaavien tutkimismahdollisuuksien puitteissa eurooppalaisella tasolla.
- 18 Näin on sitäkin suuremmalla syyllä, koska Romanian tuomioistuinten pitäisi voida – vastoin Romanian rikosprosessilain asiaa koskevaa säännöstä ja direktiiviä 2016/343 suoraan soveltaen – antaa mahdollisuus uuteen oikeudenkäyntiin.
- 19 Lisäksi direktiivin 2016/343 soveltaminen luovuttamista koskeviin ratkaisuihin johtaisi siihen, että luovuttamista Euroopan unionin jäsenvaltioihin koskisivat osittain ankarammat edellytykset kuin luovuttamista kolmansiiin maihin. Tämä olisi jyrkästi vastoin SEUT 82 artiklan mukaisen jäsenvaltioiden oikeusviranomaisten päätösten vastavuoroisen tunnustamisen periaatetta, johon oikeudellinen yhteistyö unionissa rikosoikeuden alalla perustuu.
- 20 Ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin viittaa siihen, että muita näkemyksiä, joissa korostetaan enemmän oikeusjärjestyksen yhtenäisyyttä ja joissa tämän vuoksi katsotaan, että direktiivissä 2016/343 asetettujen vastaajan poissa ollessa pidettäviä oikeudenkäyntejä koskevien vaatimusten on koskettava myös luovuttamismenettelyjä, voidaan esittää ja myös esitetään.